

Maa-amet 30

Geograafia teeb meist naabrid, ühised vajadused teevad meist partnerid

Tambet Tiits – Maa-ameti peadirektor, Tambet.Tiits@maaamet.ee

Tänavu täitus Maa-ameti loomisest 30 aastat. Aastapäevale kohaselt meenutame algust, räägime saavutustest ja vaatame tulevikku. Kiidame partnereid, räägime tehtud tööst, koostöövõimalustest ja ootustest. Arutleme valdkonna tulevikusuundade üle.

Maa-ameti juubelikonverentsile pealkirja otsides leidsime, et president John F. Kennedy mõttearendus „*Geography has made us neighbors. History has made us friends. Economics has made us partners, and necessity has made us allies*” võtab hästi kokku nii Eesti ajaloo kui ka maamõõtmise ajaloo Eesti territooriumil läbi mitme sajandi.

Geograafia on maateadus ja geo on maa. See on meie maa, minu maa, valla maa, riigimaa, kodumaa. Ainus maa, mis meil on. Selle kohta andmete kogumine ja teabe omamine on kahtlemata oluline.

Kuidas kõik 30 aastat tagasi algas?

Tänase päevani jõudmiseks on Maa-amet käinud 30 aasta pikkuse tee. Paljud Eesti riigiasutused on tähistanud ka 100. aastapäeva. Maamõõtmise ajalugu Eesti territooriumil on muidugi märksa pikem. Tänavu koostas ja avaldas Maa-amet raamatu „Meie maa, meie lugu. Lühike rännak läbi ajaloo“, kust saame teada, et esimene Balti provintside mõõdistamise ja üldkaardi koostamise katastri- ja maakorraldusamet ning riiklik topograafiateenistus loodi juba 17. sajandil sama Rootsi kuninga poolt, kes pani aluse ka Tartu Ülikoolile.

Julgen öelda, et Maa-amet on edulugu. See on osa Eesti edust iseseisvuse taastamisel. Amet moodustati Vabariigi Valitsuse määrusega 1990. aastal. Puudus oli kõigest – teadmistest, oskustest, riist- ja tarkvarast. Palju asju tuli alustada nullist. Kaardid olid luku taga väljaspool Eestit, salajased, toponüümid eksitavad ja võõras keeles. Maa hindamine tehti Maa-ameti ülesandeks 1992. aastal ning oli suur küsimus, kuidas seda teostada, kui turuandmestik oli alles tekkimas.

Maa-amet ei olnud selles protsessis üksi, kogu Eesti alustas paljuski nullist. Maaga seotud seadusandlus arenes eriti 1990ndatel aastatel, aga ka hiljem, väga kiiresti.

Maareform oli 1990ndatel väga ulatuslik ja kogu ühiskonda puudutav protsess. Tuli taastada asjaõigus, kinnistusraamat, kataster. Luua regulatsioon reformi läbiviimiseks. See kõik ei olnud kerge. Maareformile hinnangu andmisel tuleks Eestis toimunud reformi võrrelda mitte ideaalse protsessiga, vaid näiteks teiste samasuguste nullist alustanud riikide maareformidega, ning siis saame faktidele tuginedes öelda, et Eesti maareform ei läinud sugugi halvasti.

1990ndad oli aeg, kui Maa-amet sai head koolitust põhjanaabritelt. Täna on Maa-amet ise hinnatud koolitaja, kelle kogemuste vastu tunnevad huvi paljude maade kolleegid. Muidugi on see edulugu, millele on kaasa aidanud Maa-ameti toonased ja praegused töötajad.

Aitäh teile!

Kuhu me oleme jõudnud? Aastal 2020 pakub Maa-amet viit avalikku teenust

Riigi maatoimingute korraldamine hõlmab maareformi läbiviimist, riigile maa omandamist ja riigi maakorralduse andmist ning riigimaa haldamist, sealhulgas kasutusse andmist ja võõrandamist, maade arvestuse pidamist ning planeeringutele ja ehitusprojektidele seisukohtade andmist.

Topograafiliste andmete hõivamine hõlmab aeropildistamist, aerolaserskaneerimist ja saadud andmete töötlust ning Eesti topograafia andmekogu andmete tootmist ja haldamist.

Geodeetiliste, geoloogiliste, aadressi- ja kohanimeandmete haldamine hõlmab geodeetiliste, geoloogiliste, aadressi- ja kohanimeandmete registreerimist ja kättesaadavaks tegemist.

Maakatastri pidamine hõlmab kõiki toiminguid, mis on seotud kinnisasja piiri ja ruumilise ulatuse, maa väärtuse, maa looduslikku seisundit ja maa kasutamist kajastava informatsiooni registreerimisega katastris ning katastriandmete kvaliteedi, säilimise ja avalikkusele kättesaadavuse tagamisega.

Ruumiandmete analüüsimine ja avalikustamine hõlmab ruumiandmete ja -teenuste kättesaadavaks tegemist, nendega seotud toodete arendamist ning ruumiandmete analüüsimist.

Mis on 30 aastaga üles ehitatud? Maa-ameti edulood

Maareform on üks Maa-ameti edulugu. Reform ei ole veel lõppenud. Pindalaliselt on kohalikes omavalitsustes enamik maad 100% katastrisse kantud. Maa-amet on koostöös kohalike omavalitsustega süsteemselt välja selgitanud kõik veel reformimata maad ja nende katastriüksustega töö käib. Viimasel kahel aastal on Eesti topograafia andmekogu ja katastrikaart ühtlustatud – kõlvikud harmoniseeritud, piiride andmestiku kvaliteet parandatud, dubleerimine eemaldatud ning masskannete abil on töö kuluefektiivne.

Sihotstarbe järgi on ligi 90% Eesti maast maatulundusmaa, millel kasvab mets ja haritakse põldu. Samas katastriüksuste arvu järgi on ligikaudu pool selliseid üksusi, kuhu võib midagi ehitada, millel on kaubandus, tööstus, tootmine, kus elavad meie inimesed. See on maa, mille ruutmeetri on kõrge ja väga kõrge hind. Seega on väga oluline, millised andmed, ruumiandmed, kaardid, katastriandmed on meil maa ja selle väärtuse kohta. Siin on ka Maa-ameti koostöö- ja arenguvõimalus planeeringute ja ehitisregistriga.

Katastri loomine on kahtlemata olnud Maa-ameti edulugu. Eestis on üle 750 000 katastriüksuse. Koostöö kinnistusraamatu ja ehitisregistriga on väga hea, notarid kasutavad meie andmeid. Katastriüksuste kirjeldamise info pole enam pelgalt tasapinnaline. Kõik arenenud ja urbaniseerunud riigid liiguvad katastri ja geoinfosüsteemide arendamisel kolmemõõtmelise (3D-) informatsiooni esitamise poole. See muutub ka tehniliselt üha enam võimalikuks. Vajalik on süsteemne areng ja koostöö registre vahel. Maa-amet teeb planeeringute valdkonnas ulatuslikku koostööd koha-

like omavalitsustega, et toetada planeeringute registrite arengut eelkõige ruumikomponendi lisamisega. Maa-ameti geoportaalist leiab detailplaneeringute kohta infot, andmes- tik täieneb ja kaetus paraneb. Maatoimingute menetlemisel vajab Maa-amet planeeringute kohta aktuaalset infot. Eriti ajakohaselt tuleb aga planeeringute, ehitusõiguse teema esile maa hoonestatud või hoonestamiseks planeeritud maa väärtuse hindamisel. Siin on häid arenguid, aga teha on veel palju. Väga hästi ja konstruktiivselt on selles vallas kulgenud koostöö Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Tallinna Linnavalitsusega.

Ruumiandmed on kindlasti Maa-ameti edulugu. Pidime alustama suhteliselt nullist. Praegu on enamik Eesti inimesi kindlasti rahul sellega, et meil on olemas Eesti topograafia andmekogu, veebi- ja mobiiliteenused, kus kaarte vaadata ja infot lugeda. Maa-amet on Eesti suurim ruumiandmete tootja ja haldaja. Praegu on meie kasutuses tehnoloogia, mis tagab kaardimaterjali uuendamise kiiruse ja täpsuse ajakohasel tasemel, ent vajame plaani, millisel tehnilisel tasemel peaks see olema 2025., 2035. või 2050. aastal.

Maa-amet on INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information Requirements*) keskus. Euroopa Liidu ruumiandmete ühtlustamise direktiivi rakendamine on toimunud kolmes etapis, millest kolmanda etapi tööd tuleb kõigis maa- des lõpetada käesoleval aastal.

Maa-amet ajakohastab Eesti geodeetilist süsteemi ja geodeetilist alusvõrku, mis on riigi infrastruktuuri alus. Geodeetilise võrgu ajakohasus ja täpsus on oluline riigi majandustegevuse seisukohalt, sest tänapäevases maailmas põhineb kõik asukohal (näiteks kaardid, projekteerimine jne). Oluline on ka geodeetilise võrgu ühtlustamine riikidevahelistel infrastruktuuri projektidel, et raudtee otsad ikka nii kõrguslikult kui ka asukohaliselt kokku saaksid.

Maa-amet on aadressiandmete ja kohanimede süsteemi pidaja. Aadressiandmete süsteemi arendamisel on viimastel aastatel tehtud suuri jõupingutusi, samuti on käinud mahukas töö sellega, et kõikides riiklikes registrites oleksid aadressid sama standardi järgi kirjeldatud. Aadressiandmete süsteem leiab laialdast kasutamist rahva ja elu- ruumide registripõhisel loendusel.

Mida toob tulevik?

Strateegias „Eesti 2035“ on sõnastatud Eesti pikaajalised strateegilised sihid ja tegevussuunad lähtuvalt tulevikutren- didest, riigi arenguvajadustest ja võimalustest.

Ühiskonna vajadustele vastava kvaliteetse ruumi ja taristu kujundamine elukeskkonna loomisel on kahtlemata väga oluline. Samuti on tähtis, et Eestis on elanike vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Ruumiand- med on olulised ja neid tuleks kasutada nii maakasutuse küsimuste otsustamisel, hoonestamisel kui ka elukesk- konna loomisel ja keskkonna hoidmisel.

Uued tehnoloogiad koputavad uksele. Nad annavad uusi võimalusi. Tugineme paljuski IT arengule. Riigi info- süsteemide arendamisel peaks ärianalüüsi faasis ruumi- komponendile alati tähelepanu pöörama. Kõik sündmused toimuvad ja teenused toimivad ruumis.

Kui soovime Eestis 2035. aastaks jõuda ruumiandmete esitamisel 3D-mudeliteni, siis peame juba praegu selle sihiks võtma, et õigel ajal täiendada oma tehnilist ja teh- noloogilist baasi, kaasata raha ja koolitada personali. Kui jääme loorberitele puhkama, siis homme meid tänane tase enam ei rahulda. Luke Wroblewski on öelnud: „Teie suurim risk pole juhuslik läbikukkumine, vaid püsiv keskpärasus!“ Praegu on õige aeg mõelda tulevikule.

Uued tehnoloogiad on toonud meie kasutusse ka satelliidiandmed. Eelmise aasta mais avasime koostöös Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja kommuni- katsiooniministeeriumiga Eestis satelliidiandmekeskuse ESTHub. Satelliidid annavad informatsiooni iga nädal. Optiliselt mahub kogu Eesti kahele satelliidipildile. Samas, et satelliidiandmete pakutavaid võimalusi maksimaalset kasutada ja rakendada, tuleb veel teha palju tööd.

Aitäh Maa-ameti töötajatele ja partneritele tehtud töö eest! 30 aasta jooksul on koostöö olnud viljakas ja oleme üheskoos palju saavutanud! Tugev alusmüür järgmiseks 30 aastaks on loodud.

November 2020

